

Lietuvos psichologų kongresas

Recenzuota kongreso
medžiaga

2025 m. balandžio 25-26 d.
Vilnius

Lietuvos
psichologų
sąjunga

VILNIAUS UNIVERSITETO LEIDYKLA

Filosofijos
fakultetas

EuroPsy
Akredituotas renginys 2025/062

Lietuvos psichologų kongreso organizatoriai:

Lietuvos psichologų sąjunga
Vilniaus universitetas

Mokslo komitetas (pranešimų santraukų recenzentai ir mokslinės programos sudarytojai):

prof. dr. Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė (pirmininkė) (VU)
doc. dr. Arvydas Kuzinas (MRU)
prof. dr. Dalia Antinienė (LSMU)
doc. dr. Giedrė Širvinskienė (LSMU)
prof. dr. Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė (VDU)
doc. dr. Loreta Gustainienė (VDU)
doc. dr. Raimonda Petrolienė (LPS)
prof. dr. Reda Gedutienė (KU)
prof. dr. Rimantas Vosylis (MRU)
doc. dr. Roma Šimulionienė (KU)
prof. dr. Saulė Raižienė (VU)

Organizacinis komitetas:

Aina Adomaitytė (LPS)
Skaistė Jurevičienė (LPS)
Gabrielė Gudynaitė (VU)
prof. dr. Antanas Kairys (VU)
dr. Marija Turlinskienė (VU)
doc. dr. Raimonda Sadauskaitė (pirmininkės pavaduotoja) (VU)
doc. dr. Olga Zamalijeva (pirmininkė) (VU)

Už pranešimų turinį atsako pranešimų autoriai. Lietuvos psichologų kongreso organizatoriai neprisiima jokios atsakomybės, susijusios su pranešimų santraukų kokybe ar informacijos tikslumu.

Copyright © 2025 [Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė, Olga Zamalijeva]. Published by Vilnius University Press
This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.
<https://doi.org/10.15388/LPK2025>

Vilniaus universiteto leidykla,
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Knygos internete *knygynas.vu.lt*
Mokslo periodikos žurnalai *zurnalai.vu.lt*

GYVENIMO BŪDO, ASMENYBĖS BRUOŽŲ IR PAŽINTINIŲ GEBĖJIMŲ SĄSAJOS VYRESNIAME AMŽIUIJE: SHARE TYRIMO REZULTATAI

ASSOCIATIONS BETWEEN LIFESTYLE, PERSONALITY TRAITS, AND COGNITIVE ABILITIES IN OLDER AGE: RESULTS FROM THE SHARE STUDY

Viktorija Azuma* (Vilniaus universitetas), Antanas Kairys (Vilniaus universitetas).

* viktorija.azuma@fsf.vu.lt

Įvadas. Populiacijai senstant, pažintinių gebėjimų prastėjimas tampa vienu svarbiausių visuomenės rūpesčių. Nors dažniausiai jis siejamas su genetiniais veiksniais, išsilavinimu ir profesine veikla (Stern, 2002, 2009), naujausi tyrimai rodo, kad reikšmingą vaidmenį gali atlikti ir asmenybės bruožai bei gyvenimo būdas (Luchetti et al., 2015; Valenzuela & Sachdev, 2005). Šio tyrimo tikslas – įvertinti vyresnio amžiaus žmonių pažintinių gebėjimų, asmenybės bruožų ir gyvenimo būdo sąsajas bei nustatyti svarbiausius prognostinius pažintinių gebėjimų veiksnius.

Metodai. Analizuoti 7-os ir 8-os Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją (SHARE) tyrimo bangų duomenys (Börsch-Supan, 2019, 2022). Imtį sudarė 16 205 asmenys (65 - 100 metų amžiaus) iš 16 Europos šalių (43,5 proc. vyrų). Pažintinių gebėjimų vertinimas apėmė trumpalaikę, veikiąją ir epizodinę atmintį, dėmesį bei vykdomąsias funkcijas. Naudoti Rey girdimojo verbalinio mokymosi testas (RAVLT, Harris & Dowson, 1982), matematinio raštingumo uždaviniai ir žodinio sklandumo užduotys. Gyvenimo būdo veiksniai apėmė įvairią laisvalaikio veiklą, naudojimąsi internetu, savo naudojimosi kompiuteriu įgūdžių vertinimą ir alkoholio vartojimo įpročių vertinimą. Asmenybės bruožai įvertinti sutrumpintu BFI-10 asmenybės bruožų klausimynu (Rammstedt & John, 2007). Duomenų analizei taikyti hierarchinės daugialypės regresijos modeliai.

Rezultatai. Rezultatų analizė atskleidė, kad daugelis gyvenimo būdo veiksmų turi svarbią prognostinę reikšmę pažintiniams gebėjimams vyresniame amžiuje. Didžiausią prognostinę vertę turėjo knygų, žurnalų ar laikraščių skaitymas, žodžių ar skaičių žaidimų sprendimas, naudojimasis internetu ir savo naudojimosi kompiuteriu įgūdžių vertinimas. Gyvenimo būdo veiksniai kartu su sociodemografiniais, sveikatos, išsilavinimo veiksniais ir asmenybės bruožais paaiškino 46 % pažintinių gebėjimų dispersijos.

Išvados. Rezultatai atskleidė gyvenimo būdo svarbą pažintinių gebėjimų palaikymui ir stiprinimui. Protiškai ir fiziškai aktyvus gyvenimo būdas prisideda prie geresnių pažintinių gebėjimų vyresniame amžiuje palaikymo ir išsaugojimo.

Pagrindiniai žodžiai: pažintiniai gebėjimai; asmenybės bruožai; gyvenimo būdas; vyresnio amžiaus asmenys; SHARE.